

Gheorghe NISTOREANU

Costică PĂUN

Lamya-Diana HĂRĂȚĂU

Alin-Sorin NICOLESCU

Mircea Constantin SINESCU

Criminologie

Note de curs

Editura
Stamangiu
2023

CUPRINS

PARTEA I. NOȚIUNI INTRODUCTIVE	1
Capitolul I. Criminologia – știință interdisciplinară integratoare	1
<i>Secțiunea 1. Formarea criminologiei ca știință</i>	1
§1. Originea criminologiei	1
§2. Apariția și evoluția criminologiei	5
§3. Evoluția criminologiei științifice	9
§4. Criminologie generală	13
<i>Secțiunea a 2-a. Obiectul, scopul, funcțiile și definiția criminologiei</i>	14
§1. Obiectul criminologiei	14
1.1. Evoluție. Obiectul criminologiei – subiect al controverselor teoretice	14
1.2. Obiectul criminologiei – analiză sintetică	19
1.2.1. Criminalitatea ca fenomen social	21
1.2.2. Infracțiunea	22
1.2.3. Infractorul	23
1.2.4. Victima infracțiunii	24
1.2.5. Reacția socială împotriva criminalității	28
§2. Scopul criminologiei	29
2.1. Scopul general	29
2.2. Scopul imediat	29
§3. Definiția criminologiei	30
<i>Secțiunea a 3-a. Statutul epistemologic al criminologiei</i>	32
§1. Caracterizare	32
§2. Criminologia – dreptul penal – politica penală	33
2.1. Criminologia și dreptul penal	34
2.2. Criminologia și politica penală	36
§3. Criminologia – criminalistica	37
§4. Criminologia – știința penitenciară	38
§5. Criminologia – sociologia penală și psihologia	39
§6. Criminologia – știința statistică	40
§7. Criminologia – dreptul procesual penal	41

Capitolul al II-lea. Metodologia cercetării criminologice	42
<i>Secțiunea 1. Bazele teoretice și izvoarele cercetării criminologice</i>	
<i>criminologice</i>	42
§1. Cercetarea fundamentală în criminologie	42
1.1. Etapele cercetării	42
1.2. Nivelele profunzimii cercetării	44
§2. Cercetarea aplicată în criminologie	45
§3. Izvoarele cercetării criminologice	46
3.1. Statisticile criminalității	46
3.2. Sondajele	48
<i>Secțiunea a 2-a. Metode și tehnici de cercetare în criminologie</i>	49
§1. Metodele cercetării criminologice	49
1.1. Observația	50
1.2. Experimentul	52
1.2.1. Tipuri de experiment	54
1.2.2. Aspecte de ordin moral, etic și juridic privind experimentul criminologic	55
1.3. Metoda clinică	55
1.4. Metoda tipologică	57
1.5. Metoda comparativă	59
1.6. Metode de predicție	60
§2. Tehnici de cercetare criminologică	61
2.1. Observarea	61
2.1.1. Tipuri de observatori	63
2.1.2. Relația observator-observați	64
2.2. Chestionarul	64
2.2.1. Tipuri de chestionar	65
2.2.2. Alcătuirea chestionarului	66
2.3. Interviu	68
2.3.1. Tipuri de interviu	68
2.3.2. Realizarea interviului	70
2.4. Tehnica documentară	71
2.4.1. Tipuri de documente	71
2.4.2. Tipuri de analiză	71
2.5. Tehnicile secundare	72

PARTEA A II-A. TEORIILE CAUZALITĂȚII	75
Capitolul al III-lea. Marile curente în criminologie	75
<i>Secțiunea 1. Orientarea biologică</i>	75
§1. Cesare Lombroso. Teoria atavismului evoluționist	76
§2. Teoriile „eredității”	79
§3. Teoriile biotipurilor criminale	80
§4. Olof Kinberg. Constituția biopsihologică și inadaptația socială	82
§5. Teoria constituției delincvente	84
§6. Varianta modernă	85
§7. Evaluare critică	86
<i>Secțiunea a 2-a. Orientarea psihologică</i>	88
§1. Caracterizare	88
§2. Perspectiva psihanalitică	89
2.1. Teoria freudiană	89
2.2. Teorii psihanalitice post-freudiene	93
2.2.1. Teoria adleriană	93
2.2.2. Teoria lui Franz Alexander și a lui Hugo Staub	95
2.2.3. Teoria lui August Aichorn	95
2.2.4. Teoria lui Jung	96
§3. Varianta psihomorală	97
§4. Teoria personalității criminale	98
§5. Evaluare critică	99
<i>Secțiunea a 3-a. Perspectiva sociologică</i>	100
§1. Bazele istorice ale criminologiei sociologice	100
1.1. Școala cartografică (geografică)	101
1.2. Școala sociologică. Teoria lui Durkheim	103
1.3. Școala mediului social	105
1.4. Școala interpsihologică	106
§2. Teoria sociologică multifactorială. Enrico Ferri	107
§3. Teorii sociologice moderne. Modelul consensual	110
3.1. Școala ecologică de la Chicago	112
3.2. Curentul culturalist	113
3.2.1. Teoria „asociațiilor diferențiate”. Învățarea socială a comportamentului delincvent	114
3.2.2. Teoria „conflictului de cultură”	116
3.2.3. Teoria „subculturilor delincvente”	118

3.3. Curentul „funcționalist” _____	120
3.3.1. Robert K. Merton. Teoria anomiei sociale _____	120
3.3.2. Teoria „oportunității diferențiate”. Eșecul social _____	122
3.4. Teoriile controlului (autocontrolului) social _____	123
3.4.1. Teoria apartenenței sociale (legăturii sociale) _____	123
3.4.2. Teoria rezistenței la frustrare (autostăpânirii) _____	124
3.4.3. Teoria etichetării _____	126
<i>Secțiunea a 4-a. Perspectiva sociologică (II). Tendințe actuale în criminologie _____</i>	<i>129</i>
§1. Modelul conflictual. Caracterizare _____	129
§2. Evaluarea critică a modelului conflictual _____	131
§3. Tendințe actuale în criminologie _____	134
§4. Orientarea victimologică _____	134
<i>Secțiunea a 5-a. Cauzele fenomenului social al criminalității (Macrocriminologia) _____</i>	<i>137</i>
§1. Considerații introductive _____	137
§2. Probleme în clasificarea factorilor criminogeni _____	138
§3. Factori economici _____	142
§4. Factori demografici _____	145
§5. Factori socio-culturali _____	147
§6. Factorii politici _____	154
<i>Secțiunea a 6-a. Cauzele crimei ca act individual (Microcriminologia) _____</i>	<i>155</i>
§1. Considerații introductive _____	155
§2. Personalitatea infractorului _____	156
2.1. Conceptul de personalitate a infractorului _____	156
2.1.1. Personalitatea _____	157
2.1.2. Infractorul _____	161
2.2. Formarea personalității infractorului _____	162
2.3. Orientarea antisocială a personalității infractorului _____	168
§3. Situația preinfracțională _____	169
§4. Mecanismul trecerii la act _____	170
§5. Particularitățile psihologice ale diferitelor categorii de infractori _____	173

Capitolul al IV-lea. Evoluția modelelor de reacție socială împotriva criminalității	175
<i>Secțiunea 1. Bazele istorice ale reacției sociale antiinfracționale</i>	
antiinfracționale	175
§1. Caracterizare	175
§2. Modelul represiv	176
§3. Modelul preventiv	180
§4. Doctrina „apărării sociale”	181
§5. Influența criminologiei asupra modelelor de politică penală	183
5.1. Caracterizare	183
5.2. Examenul individual	183
5.3. Programe de devenire	183
5.4. Modelul curativ	184
<i>Secțiunea a 2-a. Tendințe în politica penală</i>	<i>189</i>
§1. Caracterizare	189
§2. Regionalizarea dreptului penal internațional și cooperarea în materie penală	192
<i>Secțiunea a 3-a. Prevenirea criminalității</i>	<i>199</i>
§1. Considerații introductive	199
§2. Definirea conceptelor	200
§3. Modele de prevenire a criminalității	203
3.1. Modelul clasic	203
3.1.1. Prevenția generală	203
3.1.2. Prevenția specială	205
3.1.3. Evaluare	205
3.2. Modelul social	206
3.2.1. Prevenția primară	207
3.2.2. Prevenția secundară	208
3.2.3. Prevenția terțiară	209
3.2.4. Evaluare	209
3.3. Modelul situațional (tehnologic)	209
3.3.1. Măsuri de securitate	210
3.3.2. Măsuri care influențează costurile și beneficiile infractorilor	210
3.3.3. Evaluare	211
3.4. Alte clasificări	211

<i>Secțiunea a 4-a. Resocializarea infractorului. Introducere</i>	
<i>în criminologia clinică</i>	212
§1. Conceptul de resocializare a infractorului	212
§2. Criminologia clinică (Criminologia de tratament)	213
2.1. Definiție. Apariția și evoluția criminologiei clinice	213
2.2. Starea periculoasă	215
2.3. Diagnosticul criminologic	217
2.4. Prognosticul social	218
2.5. Programe de tratament	218
2.5.1. Psihoterapii individuale	218
2.5.2. Psihoterapii colective	219
Capitolul al V-lea. Criminalitatea transnațională	221
<i>Secțiunea 1. Crima organizată</i>	221
§1. Caracterizare	221
§2. Definirea conceptului de crimă organizată.	
Caracteristicile crimei organizate	221
2.1. Concept. Varianta clasică	221
2.2. Caracteristicile crimei organizate în varianta clasică	225
2.3. Codul comportamental	228
2.4. Un punct de vedere alternativ. „Crimă organizată” sau „organizarea crimei”?	230
§3. Istoric. Evoluția organizațiilor criminale	232
3.1. Organizații criminale italiene	232
3.1.1. Mafia	233
3.1.2. Camorra	234
3.1.3. N'drangheta	235
3.2. Crima organizată în S.U.A.	236
3.2.1. Origini	236
3.2.2. Italo-americanii și crima organizată	237
3.2.2.1. Mâna Neagră (The Black Hand; La mano nera)	237
3.2.2.2. Uniunea Siciliană (L'Unione Siciliana)	238
3.2.2.3. De la Mafia la Cosa Nostra	238
3.3. Crima organizată în Rusia	239
§4. Crima organizată în economia mondială. Domenii de acțiune	240
4.1. Caracterizare	240

4.2. Traficul de droguri _____	241
4.3. Traficul de arme, muniții, materiale explozive și radioactive _____	244
4.4. Traficul de migranți _____	244
4.5. Falsul de monedă și de mijloace de plată _____	245
4.6. Spălarea banilor _____	247
§5. Crima organizată în România. Realități și perspective _____	250
5.1. Caracterizare. Cauze _____	250
5.2. Tendințe. „Crima organizată” sau „organizarea crimei”? _____	254
§6. Prevenirea și combaterea „crimei organizate” _____	255
6.1. Pe plan internațional _____	255
6.2. Pe plan național _____	259
<i>Secțiunea a 2-a. Terorismul</i> _____	260
§1. Caracterizare _____	260
§2. Istoric _____	260
§3. Definirea terorismului _____	262
3.1. Probleme actuale ale definirii terorismului _____	264
3.2. Concept _____	266
§4. Unele aspecte criminologice privind autorii actelor teroriste _____	269
§5. Aspecte criminologice privind terorismul în perioada modernă _____	271